

EN LIVSHISTORIE
(FRA HUSMANNSPASS I GILJE I
DET 18. DE ÅRHUNDRE)
Thormod Tollefsen Vaaland

Jeg Thormod Tollefsen Vaaland er født (1833) paa Gaarden Gilje I Fossand Sogn Høgsfjord. Min Fader var søn af Gaardbruger paa Gilje som ogsaa hedte Thormod.
(Far; Tollef Tormodsen, Gilje f. 1804)(Mor; Anna Thorsdatter, Øvre Espedal f. 1806)

(Teksten er gjengitt I tilnærmet opphavelig språkform)

Min Fader ble Moderløs da han var kun ½ Aar gammel. Hans Fader giftede sig igjen, men levede ikke længer end til min Fader var 6 Aar gammel. Han var daa baade Fader og moderløs. Stedmoren giftede sig strax, og saa maate børnene ud. Min Fader blev udsat til en slægtning paa Garden Rage eller Raig I Høle Sogn. Han modtog den Smule Arv han fik efter Forældrene, som bestod I noget simpelt Husgeraad, som efter den tids Skik blev af Skifte-retten udloddet til børnene. Denne arv skulde benyttes som opfostringsbidrag, og saa snart han kunde gjøre nogen Nytte for som ærindsgutt og især til at gjæte og passe kreaturene skulde han benyttes dertil. Han begynte saa at sige strax paa Gjøtlebakken med Faarene og fortsatte hermed til han var 16 Aar gammel. Han fik saaledes ikke Andledning til at lære nogen ting verken Gaards-arbeide eller noget andet. Skole var det stort sett ikke. Man lærte børnene at lese indenat, og lidt udenadlæsning I Katekismen og Pondoppidans Forklaring, saa meget at de kunde klare sig for Præsten naar de skulde gaa til Konfirmasjon. Skrivning og regning var der ikke tale om for almindelige Børn. Han blev konfirmeret I sit 16de Aar med yderst tarvelig Kundskaber.

Da han var 17 Aar, hyrede han sig til Gaardsdreng paa Gaarden Haaland I Frafjord. Naa skulde han egentlig begynde at lære Gaardsarbeide, hvilket ogsaa blev meget tarveligt, da denne Gaards Arbeide som de fleste Andre paa disse kanter fornemmelig bestod I at gaa I Marken om Vinteren at hugge brændevved og skaffe hjem Hø fra Markeslaaterne. Om vaaren at spade op Ageren, Pløying brugte man ikke stort I den tid. Saa at læsse Gjødsele fra Stalden som de brugte paa Agrene. Om sommeren var det at slaa især I Markslaaterne med støttarvet. Saa atter om Høsten at skjære Kornet og tildels bære Kornet paa ryggen tildels kjøre for at faa I Hus. Saa at tage op Poteterne. Derefter begyndte Træskingen med en saakalt Tust. Dette varede alminnelig henimod Jul. paa denne Gaard tjente han sammenhengende I 8 Aar med undtagelse af et Aar som han var paa gaarden Frafjord. Han blev afholdt som en godslig og tro Tjener, men med smaa evner. Hans løn I denne Tjeneste var 8 Sp. Aarlig foruden Mad og Klæder. Nu giftede han sig.

Min Moder som hed Anna Thorsdatter, var ogsaa et Faderløst barn, da hendes Fader som hed Thore Thorsen, og var husmand I Øvre Espedal, døde da hun var mellom 1-2 Aar gammel. Han efterlot Enken som ogsaa het Anna, med næsten ingenting til sit Livsopphold. Hun var en Gudfrygtig og strævsom kvinde saa at hun klarte sig noksaa bra med sit Barn, uden nogen som helst offentlig Hjelp. Hun flyttede fra Gaarden Kommedal I Frafjord, hvor de havde slægtninge. Her opholdt hun sig hele tiden til min Moder blev voksen. Hun fik tjeneste I samme Hus og var der hele tiden, og ansaa dette hus for sit Hjem, ligesom de ogsaa hende som sig tilhørende. Hun havde meget gode Evner til at lære at læse og forstaa det hun læste. Lærte mange vakre Salmer, læste meget I Bibelen, lærte ogsaa en Smule at skrive og var ved sin Konfirmasjon en af de flinkeste Konfirmanter, saa at hun ved sin Forstand og svar paa Præstens Spørgesmaal vakte almindelig Beundring. Og det bedste af alt var at hun ogsaa samvittighetsfuldt søgte at anvende paa sig selv det hun lærte, saa at hun kunde finde sanheden. Da der I hendes Ungdom foregik en Vækkelse, var hun en af de første som blev vakt, til en mer end alminnelig randsaking af Guds Ord, og kom efter megen Kamp til Liv og Fred med Troen paa sine synders Forlatelse ved Jesu Christi Frelse og Forsoning. Da de nu var gifte og skulde sætte Fod under eget bord, saa det noksaa vanskelig ud. Han havde ingen Ting lært af noget slags Haandværk, hvorfor han kunde fortjene noget til at underholde en familie. Tanken falt derfor paa at faa byggle et stykke udmark, som paa den tid var alminde-lige Maade for fattigfolk at begynde paa. Saa forhørte de sig, og han søgte saaledes tilbage til Gaarden Gilje, hans fødested, og fik her løfte paa et udyrket Stykke I Udmarken tæt ved Grænsen, hvor det var meget urydligt, da der var en masse stor sten, og saaledes meget og møisommeligt Arbeide førend det kunde give noget Indtægt til Livsopphold. Betingelserne var at han skulde svare til en Aarlig Afgift til hver mand, da jorden var felles Eiendom. Afgiften bestod I Arbeide visse dage i Aannetiderne.

Men naa gjaldt det først og fremst at faa sig et Hus paa Bygslestykket. Dette blev noksaa vanskelig. Han havde riktignok sparet sammen nogle Daler af sin tarvelige Aarsløn som Tjenestedreng, og hun havde ogsaa sparet sig sammen nogle faa Daler. Den gamle Bedstemoren

ønskede helst at følge Datteren til sit nye Hjem, hun havde ogsaa sparet nogle faa Daler sammen, og saaledes reiste de til Gilje og fik her kjøbt et gammelt Hus efter nogle gamle afdøde folk, som de vilde forsøge at sætte paa sin udyrkede Husmandsplads. I dette lille gamle Hus, der blot bestod af en Stue og et lidet Kjøkken af Bindingsværk blev jeg født den 23. August 1833 medens det endnu stod paa sin gamle grund. Da dette Hus skulde nedrives og flyttes, befandtes det at være saa raadent at Tømmermændene erklærede at det var umuligt at faa det op igjen til et beboeligt Hus. Det var nemlig panelet med Bord indvendigt saa man ikke kunde se Tømmeret som var ganske raadent. Nu stod man der. Det lille forraad man havde sparet sammen var lagt i det gamle Hus og lidt Bygsløpning var og betalt, men hus kunde det ikke blive af det. Det forslag blev fremsat at han fik forsøge hos samtlige Gaardens Eiere om at faa hugge i hvers Skov en Tømmerstok, og saa faa lidt paa Kredit, saa kunde det blive en Stue alligevel. Dette blev gjort og det lykkedes saa at man fik tømret op en liden stue ikke høyere end at en voksen Mand maatte bøie Hovedet under bjelkelagene. Til Kjøkken blev opsat gammelt Bindingsværk og tømret imellem af det gamle Tømmer av den gamle stue. Til Kjøkken blev opsat gammelt bindingsværk og tømret imellem af det gamle Tømmer av den gamle stue. Til Gulv og Loft brugte man det gamle Loft og Klædning indvendig af det gamle Hus. Men hele Kjøkkenet var aabent uden Gulv og Loft. Man fik saa mange løse Bordstumper til overs, at man kunde kaste paa Bjelkelagene i Kjøkkenet at man kunde gaa op en simpel Trapp ind paa Loftet over Stuen. Nu var Huset klart til Indflytning.

Men man havde intet Sengested eller Bord at sætte Mad paa. Fire Bord med en stolpe I hvert hjørne uden bund blev sammenslaaet med Spiger, det var Sengestedet til Far og Mor. Et lignende til Bestemor I samme Stue. Et bord fik man laane til Spisebord. To Bænke blev samenslaaet, det var Møblementet I det nye Hjem. Nu stod endnu tilbage at faa sig Udhuse til Kreaturene. Thi Ko og nogle Sauer og et par Gjedder maatte det tenkes paa. Et halvtag ved Stuens vestre Bryst blev reist, dette skulde danne Fjøsset. En Sval langs nordsiden af Stuen skulde være Ladebygningen. Kreature fik man borge og laane af forskjellige Bekendte og Venner. Føde til disse Kreaturene maatte samles fra Fjeldslaater og ller saanne Udkanter hvor almindelige Gaardbrugere ikke ændsede. Især satte man spesielt Lid til en Fjeldslaate oppe ved Sæteren som tilhørte Nabogaarden Frafjord, som denne kun benyttede til Vaarbeite til nogle Ungfæ, og saaledes var adskilligt tilbage at samle til Kreaturene. Dette havde længe været benyttet af den gamle som havde eiet den kjøpte Stue paa Gilje. Dette fik min Far Lov at bruge mod en liden aarlig Afgift og samlede saa noget Fjelhø ind I et Hus paa Giljesæteren. Dette I forening med hvad han fik samle I Giljes Markens Udkanter blev saa meget, at de vovede sig til 1ste Aar at paasætte til Vinteren 1 Ko, 3 Gjedder og fire Sauer, og da syntes de at være nok saa rige og fornøiede. Men saa havde de ingen anden Avling af Stykket end nogle faa Potetes som de fik sætte I et lidet stykke Aager som de fik optaget af den udyrkede Mark som nu var blevet indhegnet med et simpelt Steingjærde ved Godtfolks Hjælp.

Men det viste sig desværre at Forraadet af det samlede Hø blev altfor lidet. Man maatte hvert Aar hente fra Skoven Lyng og Kvist og Træ og skære Barken af til faa føde frem Kreaturene til Sommeren, og var de da temmelig afmagrede naar de slap ud om Vaaren i Gaardens vidstrakte felles Havnegang. Imidlertid gik det nok saa bra de første 3a4 Aar, da Familien var saa liden, klæder havde de endnu fra Tjenesteaaarene, de fortjente ogsaa lidt ved Arbeide hist og her især i Aannetiderne, saa de skaffede sig en tarvelig underholdning. Vi var endnu ikke mer end 2 Børn og gamle Bedstemor passede paa os saa godt hun kunde uagtet hun blev gammel kroget og krank, saa at min Mor fik følge med Far i Skov og Mark som det fornemmelig gjalt især om Sommeren at faa samle nogen Føde til Kreaturene, som ogsaa arbeide for Andre at fortjene noget til Livsophold.

Da jeg var 4 Aar gammel, var vi allerede 3 Søskende. Men nu begyndte det at blive vanskeligere. Thi der skulde ikke alene skaffes Mad men ogsaa Klæder til sig selv og Børnene. Min Moder, som det syntes det især paalaa, sendte mangan Taaresuk til Gud i Bøn om at han ville velsigne det lille Forraad de havde saa at det kunde strække til at mætte de hungrige Munde, og Herren bønørte saa at vi fik det nødtørftige, mange Gange uden hun nærmest forstod hvor det kom fra. Det værste af alt var at det stykke Udmark som var bestemt til opdyrking, var saa steinigt og udyrkbart at det var saa vanskeligt at faa det til at give nogen Afkastning, og Tiden som skulde anvendes til rydning og optagning af Jorden maatte anvendes i Andres Tjeneste for at faa det nødvendige til Livsophold. Imidlertid hjalp godvillige Hender til at Stykket lidt efter lidt ryddedes saa at man fik baade noget Korn og Poteter i Hus om Høsten, man fik saaledes et lide forraad til at begynde paa Vinteren med.

Da jeg var 6 Aar gammel, var vi allerede 4 sødskende, og i den alder maatte jeg begynde og være med især at samle Brendevad fra Skogen, og naar Far var ude i Arbeide maatte jeg skaffe frem de aller nødvendige. Men hun glemte dog ikke at lære og formane os til Guds frygt, jeg var ikke mer end 3 Aar gammel. Da jeg skulde begynde at læse og lære Bogstavene, først i Salmebogen. Da hun forstod at jeg havde gode Evner til at lære og tillige Lyst, fik jeg ABC. Da jeg var 6 Aar

gammel kunde jeg læse rent I Bibelen og havde ogsaa lært lidt udenad af Katechismen. O! hvor hun formanede mig til at være fromt og lydigt Guds Barn. Jeg husker at jeg Undertiden blev kjed af al den Formaning, jeg tænkte i mit stille Sind at det var alt for meget, jeg vidste det selv. Men naar jeg kom for mig selv og var allene, forstod jeg hvor vel hun vilde mig, og hvor godt det vilde være i sandhed et Guds Barn, og jeg sendte ofte en stille Bøn til Gud om at han ved sin Aand maatte lære mig at jeg kunde blive et sandt Guds Barn.

Om Vinteren var min Far altid ude paa Vaarsildfisket, og da var det haarde Tider mange Gange, især naar Stormen tudede og blæste taget af det lille Hus vi boede i. Jeg husker især engang at vi maatte rømme til en af Naboerne om Natten, thi halve Taget var blæst af og vi frygtede for at hele Huset vilde falde over os. Da maatte der hjælpsomme Hænder til at faa Huset saa meget istand at vi kunde flytte tilbage. Under disse Omstændigheder maatte min Mor ogsaa ofte til Skogen efter Brende og Lyng til Kreaturene i Sne og Slud. Den eneste Trøst vi da havde var naar Far kom hjem, havde han tjent nogle Penge, og da trøstede man sig til bedre Tider. Vi Smaa tænkte ogsaa paa at vi skulde faa Gotter af Far naar han kom hjem. Det næsten slæmmeste for Mor var at skaffe os Klæder. Thi om de havde nogle Sauer, rak ikke Ulden til Klæder, og saa maatte de sælge dem om Vaaren for at faa noget til at kjøbe Mad for. Vi havde sædvanlig ikke mer Klæder end vi gik og stod i. Naar de skulde vaskes, maatte det ske naar vi havde lagt os og saa tørke dem paa Ovnen til vi stod op igjen. Hun maatte derfor om Høsten naar folk havde klippet, ud og betle sammen Uld til Klæder til os. Ligesom hun mange Gange naar Madforraadet var opsluppet. Krediten hos Andre at faa laane var ogsaa forbi da de ikke kunde skaffe tilbage. Saa maatte hun ud og betle, og folk var gode mod Hende saa vi sjelden led nogen Hungersnød. Saaledes led man sig igjennem det ene Aar efter det andet. Det som man trøstede sig med var, at Børn-ene naar de blev saa store kunde komme ud i Tjeneste, saa skulde det blive bedre. Man forsøgte ogsaa at ty til Fattigvæsenet om Hjælp, men der var saa lidet at faa.

Da jeg var 10 Aar gammel skulde jeg ud i Tjeneste, og var glade at de havde vundet saa langt. Jeg var ogsaa glad og tænkte paa at naar jeg blev stor, skulde jeg hjælpe til at de trange Tider maatte forbedres. Jeg begyndte da paa Gjøtlebakken som paa den tid var almindelig for den alder. Men jeg var blot den halve Tid af Aaret ude, den anden halve Tid hjemme. Nu var vi sex Søskende 3 Gutter og 3 Piger. (Se foto)

Jeg fortjente saa meget hermed at jeg fik nogen Klæder paa mig. Jeg lærte ogsaa bedre at arbeide da jeg kom ud. I mit 11te Aar kunde jeg arbeide Træsko saa længe jeg var hjemme, det 1ste Skopar jeg fik af Læder fortjente jeg selv.

Paa Pladset hjemme havde de nu lagt sig til en Kalv saa de havde nu 2 Kjør, 6 Gjedder og 6 faar. Men det holdt altid haardt for dem at føde dem frem paa Græsset om Vaaren, de var hvert Aar i mer eller mindre Mangel paa Foder, og maatte næsten altid ty til Andre om Hjælp til foder ogsaa, og saa var det at gaa langt i Skogen for at finde noget vi kaldte Skavved til at skave Barken af, dette maatte tjene i forening med Lyng og Halm til Føde for Kreaturene. Man kan skønne at en saadan Føde gav liden eller næsten ingen Afkastning, det var saameget de beholdt Livet. Min Tanke og Ønske var nu at naar jeg blev voxen, skulde jeg arbeide saa kraftigt at vi ikke skulde blive foderløse om Vaaren. Min Bedstemoder var naa blevet saa gammel og skrøbelig at hun maatte holde sengen. Da maatte Fattigvæsenet tage sig af Hende. Hun fik sit Føderaad paa den maade at man samlede til Hende efter et af Fattigvæsenet tilmaalte Kvantum af Fødervarer udlignet paa Gaardbrugerne som bestod af Mel, Smør, Kjød, lidt hos hver. Dette samlede min Far sammen og saa brugtes det til Fællesskab. Dette blev til lidt Støtte for dem og hjalp dem noget længere frem. Jeg maatte holde paa at være ude halvdelen af Aaret paa Gjøtlebakken til jeg var 15 Aar.

Skolegang fik jeg lidet af. Den Skole om da holdtes bestod udelukkende i Læsning indenad og udenadlæsning I Katechismen og Forklaringen, Skrivning og Regning var der lidet eller intet af. Dog lærte jeg at skrive Bogstaverne, og havde ogsaa lært lidt Sammenskrift, ligesom jeg havde prøvt lidt Regning I ubenævnte Tal. Men det meste var selvøvelse. I indenadlæsning stod jeg ingensteds fast. Ligeledes havde jeg lært Katechismen godt udenad, saa at jeg ved de Aarlige Examinere af Præsten var en af de flinkeste. En begivenhed indtraf I mit 13de Aar som jeg husker gjorde et dybt Indtryk paa mig. Den Markstrækningen oppe ved Sæteren som tilhørte Nabogaarden Frafjord som min Fader havde faaet Lov at bruge (som før er omtalt) blev nu af Andre benyttet, og saaledes kom de til at miste en væsentlig Del af den Kreaturføde som de havde samlet der. Da blev min Moder saa bedrøvet at hun satte sig til at græde og var næsten fortvivlet, hun viste at min Far havde efterladt og ikke betalt den Aarlige Afgift for Stykket, saaledes kom der Andre og forpaktede det, da der var kommet nye Eiere paa Gaarden som ikke tog Hensyn til de forriges Løfte til Far.

Jeg foresatte mig at jeg skulde arbeide alt hvad jeg kunde orke, og slaa Hø I alle Udkanter saa vi kunde faa Føde til vore Creature, thi nu havde jeg lært at slaa Hø saa godt at Folkene paa Gaarden tog mig I Fars sted for sit Pligtarbeide for Husmandsplassen. Det lykkedes ogsaa saa heldigt at jeg anser det som en Guds Styrelse, at vi om Høsten havde samlet mer Hø end nogen af de foregaaende Aar. Folkene paa Gaarden blev ogsaa gode imod os, saa vi fik Lov at slaa paa saadanne steder som de efterlot til os, og dette Aar blev det første som vi kunde føde vore Creature frem uden væsentlig Fodermangel. Gud havde seet min Moders Taarer og hørt hendes Bøn om Hjelp I Nøden saa at hun høiligon fik takke Herren derfor.

Da jeg kom ud iblandt Ungdommen, glemte jeg mer og mer de Formaninger til Guds frygt som min Moder havde givet mig, de Indtryk og gode forsætter jeg havde fattet da jeg var mindre, forsvant mer og mer, og jeg fulgte med Strømmen I alt Slags Log og Lyst, med Undtagelse at jeg til visse Tider havde Mindelse og Dom I Samvittigheden over at jeg ikke stod i ret Samfund med Gud, og naar jeg tænker paa Døden, saa stod det saaledes for mig at jeg ikke kunde blive Salig. Jeg sendte nu og da Suk til Gud om at jeg maatte faa Naade til at omvende mig, men saa gik det fra mig igjen og Lysterne fik Overhaand. Dog havde jeg altid avsky for alt stygt, og jeg gjalt blandt Andre for at være en From Ungdom. Navnlig havde jeg aldrig lyst til Trætte og Klammeri, gav mig altid under naar det kom til Strid med nogen, og kunde tildels blive spottet for en feig Usling som ikke duede til at vove mig I Kast med nogen. Saledes svant tiden til jeg var 14 Aar.

I mit 15de Aar skrev jeg mig til Konfirmation. Denne Tid havde altid staaet I mine Tanker som en meget vigtig Handling naar jeg skulde staa frem og bekjende min Tro, og da Tænkte jeg det gjaldt alvorlig om at jeg ikke maatte blive en Hykler. Jeg sukkede ofte til Gud om at han vilde give mig Kraft til at være sand og ærlig. Jeg læste da min Børnelærdom med meget mer Flid, og søgte at anvende paa mig selv det jeg lærte, og uagtet jeg før havde lært udenad at framsige ordret hele den store Pontoppidans Forklaring, forundrede jeg mig mange Gange naar jeg var allene, hvorlidet jeg havde tænkt og hvorlidet jeg havde forstaaet af det jeg før havde læst, og besluttede nu for alvor at jeg fra min Konfirmation aldrig mer vilde følge med Verdens vilde Strøm og tjene Synden og Djævelen som jeg før havde gjort, men forsage, afsige og imodstaa Djævelen og alt hans Væsen og alle hans Gjærninger.

Blandt Konfirmanderne var jeg en af de bedste at svare paa Præsten naar han examinerede os. Men saa var der ogsaa mange Fristelser. Jeg tjente sammen med nogle letsindige Gutter som var meget hendfaldne til Natløberi, og brugte lidderlig og utugtig Snak naar de var isammen, og for at jeg ikke skulde røbe dem naar de løb efter og med Pigerne om Nættene, lokkede de mig med til det samme saa at det meget stærkt oprørte mine Lyster saa at jeg ogsaa fik Lyst til det samme, omendskjønt vi aldrig udøvde noget grovt usædeligt i Gjærning.

Dette Aar var ogsaa et hardt Aar for mine Forældre at slaa sig igjennem. Her var Dyrtid saa man maatte betale op til 7 Spd. for 1 Td. Rug. En Td. Havre kostede 3 ½ Spd. og en Stund paa forsommeren kunde man ikke faa mer end ¼ Td. Rug hver for der var ikke Rug at faa I Byen. Min Moder maatte skille sig af med sit Silketørklæde (en Brudegave af Far til Hende) og sin Kiste, og forresten de Faar de havde for at faa noget korn for. Men nu var mine 2 næstsødskende ogsaa komne ud I Tjeneste, og for at hjelpe dem tog de den 3die Bror en stund hver paa Gaarden. Saaledes blev Flokken mindre, og de kom igjennem uden at lide nogen Hungersnød. Min Mor havde ved Hjelp fra Andre strævet sammen saa meget at jeg fik ny Vadmels Klæder til min konfirmation, og saa kjøbte jeg lidt selv af det lille jeg havde tjent, hvilket var ganske ubetydeligt. Thi for Gjætlearbeidet fik vi blot lidt Mad og Lidt Klæder. Penge var det ikke stort tale om.

Da nu Konfirmationsdagen kom, var det for mig meget vigtigt og alvorligt. Jeg fattede gode Forsætter, og i mit stille Sind sukkede jeg til Gud om Kraft, og da mange af mine Kamerater mest snakkede om rangen de skulde faa paa Kirkegulvet, gjorde det ikke meget paa mig om jeg end blot blev den syvende i Rækken, uaktet alle sagde jeg burde staa høiere. Efter Konfirmationen fik jeg erfare at det ikke var nogen let Sag at forsage Djævelen og alle hans Gjærninger. Thi jeg endnu følte at Synden havde Magt over Mig, og at jeg atter vilde følge Strømmen med Verden i Listighed efter mine Lyster og Lidenskaber. Da jeg bagefter skulde gaa til Alters, havde jeg en meget hard Kamp med mig selv om jeg skulde vove mig frem til Alteret blandt Nadverdsgjæsterne, jeg var en Stund bestemt paa at jeg skulde holde mig tilbage, uagtet jeg var indskrevet. Jeg følte Syndens byrde forskrækelig. Men saa kom det for mig at Gud netop her tilbød mig Syndsforlatelse og saa vovede jeg mig frem bævende, men fik trøst af Præstens Tilsigelse af mine Synders Forlatelse og blev glad og takkede Gud.

Nu skulde jeg være voxen Gut. Jeg hyrede mig som Gaardsdræng høit oppe på en Fjeldgaard hos en fattig Gaardbruger, fremdeles blot halvdelen af Aaret, den anden halvdel maatte jeg være hjemme og hjelpe Forældrene. Jeg maatte saaledes gaa hver 14.dag mellom Gaardene der laa 1 ½

Mil fra hverandre. Dette halve Aar led jeg meget Ondt, jeg var spinkel og liden af Væxst og havde smaa Kræfter, og maatte gaa hver eneste Dag I skog og Mark, bære Brændeved og altslags Kvist som de brugte til Kreaturene. Thi der var fodermangel. Ofte var Sneen saa dyb at vi maatte binde om Fødderne noget de kaldte Trøier for ikke at synke igjennem. Undertiden gik vi paa Ski og bar vore Byrder, dette var meget besværlig. Og Kosten var altid tarvelig og ufuldkommen, det varede vist 4-5 Maaneder om Vinteren at de ikke Melkede en Draabe. Det vi skulde bruge istedet for melk naar vi spiste Grød (og det var de ofteste Maaltider) bestod I en Slags Extrakt sammenkogt af sur myse som de kaldte Myssmør udrørt I Vand. Og alt det Mel de havde var Havremel samfengt daarligt tilberedt og grovmalet, dette brugtes baade til grød og fladbrød andet Brød havde de ikke. Af Smør og Kjød fik man saa lidet at det var blot en Smagebit og Kjødet var salt og næsten fordærvet. Jeg længtede altid til at faa komme hjem igjen til Mor, thi der var jo bedre alligevel, det lille hun havde af Mad var dog altid bedre tillavet. Jeg holdt dog ud Aaret, og det hjalp noget til at jeg midt paa Vinteren, da det var paa sit værste fik 3 Ugers Frihed fra Tjenesten, som en Skolelærer der var bleven syg leiede mig i sit Sted som Vikar. Disse 3 Uger var mig til megen Vederkvælgelse baade til Sjæl og Legeme. Jeg fik hvile ud og fik Kræfter, ved bedre Underholdning. Tillige blev jeg adskillig opbygget ved at igjennomgaa Børnelærdommen, det var mig til Lærdom og Velsignelse.

Saa var der en Nabo paa Gaarden som tog sig af mig og skaffede mig en god Seng midt paa Vinteren thi mit Leie der jeg var, var saa daarligt, at jeg frøs hele Nætterne. Dette Trengselsaar bragte mig mer og mer Eftertanke og til at randsage og søge Herrens Ord. Men istedefor at faa Fred, fik jeg heller mere Ufred i min Samvittighed. Jeg læste Luthers Skrifter, Pondoppidans og hørte forskjellige Lægpredikanter, men jeg syntes alt fordømte mig, jeg havde ikke det Sind, den Erkjendelse, den Anger over Synden og bittere Sorg som jeg hørte af Andre, og som jeg ogsaa læste om, derfor var det vistheller ikke ret med mig tænkte jeg. Undertiden følte jeg Gleden ogsaa naar jeg tænkte paa Guds stor Kjærlighed til mig ogsaa. Undertiden trøstede jeg mig med at jeg var et Guds Barn og forsøgte at leve i den Tro. Men saa havde Synden atter Magt over mig, og Samviddigheden dømte mig ud fra Naadestanden og Samfund med Gud. Saaledes bestod min Kristendom i et Trelldomsarbejde unde Loven. Jeg vilde finde Virkningene af Troen i mig førende jeg vilde tro. Især syntes jeg at mangle sand Bodfærdighed, derfor var det umuligt for mig at faa trøste mig ved Naaden.

I mit 17 Aar kom jeg til Tjeneste hos min Farbror ligeledes den halve Tid af Aaret. Her havde jeg meget godt I legemlig Henseende, og jeg fik ogsaa Anledning til Omgang med kristelige Venner, som stedse naar de kom sammen talte om Guds Ord og om sine Erfaringer og rettede altid Spørgesmaal til hverandre om hvorledes de havde forstaaet dette eller hint av Guds Ord og hvorledes denne eller hins Erfaring var igjennem de forskjellige Førelser ved Aandens Arbeid. Dette skjærpede især min Forstand til mere og dybere Indsigt i Guds Ord, men stadig med den samme Kamp og Tvivl, at jeg ikke var nogen sand Kristen. Nu havde det begynt at lysne lidt for mine Forældre i timelig henseende, nu var vi 3 ude i Tjeneste og den 4. begyndte ogsaa paa at være borte, saa det lettede for min Moder at hun ikke havde saa mange Munde at skaffe Mad til. Det havde og forbedret sig saa meget at vi nu begynte at holde 3 Kjør.

Naar jeg var ude hos Andre og saa hvorledes de havde det, saa tænkte jeg altid naar jeg kom hjem igjen skulde jeg tage fat saa kraftigt at vor Stilling ogsaa kunde forbedres og ikke altid være saa fortvivlet. Min Far blev mange Gange lei paa mig fordi jeg vilde ligesom kommandere ham, og jeg kan ikke nægte for, at jeg fik alvorlig Samviddighedsbebreidelse over at jeg gik for vidt, især naar det gik I retning af at jeg vilde irettesætte ham for sin Forsømmelse, og efter min Mening Ligegyldighed I Opfyldelsen af sine Kalds Pligter med at ødsle Tiden med unyttigt Prat med Forskjellige, da han havde saa fult op af Arbeide paa alle Kanter, og det saavel trængtes til nytte Tiden for at kunde slide seg igjennem og skaffe Brød til de hungrige Munde. Min Mor skjønte bedst hvor vel jeg vilde dem, og tog altid mit Parti naar det kom til strid om noget. Deraf opstod mange ubehagelige Stridigheder da han tilkastede os at vi vilde tage Herredømme fra ham. O hvor ofte fik jeg bittere Bebreidelser over mig selv at jeg ikke var lydig og agtede og ærede ham som jeg burde som Far. Især var dette Tilfælde naar jeg var borte fra Dem. Da kunde jeg have søvnløse Nætter over min Ulydighed og Opsetsighed imod dem. Saa maatte jeg ydmydg mig og bede om Forlatelse fordi jeg ikke havde opført mig imod dem paa den rigtige Maade. Dog indsaa de begge bagefter altid at det var Deres eget Bedste jeg strævede og tog saaledes ligesaavel Skylden paa sig selv.

Da jeg var 17 Aar tænkte jeg paa at maatte lære noget Haandværk som kunde være nogen Fremtid for mig. At gaa saadan og tjene for en ringe Løn blev det ikke noget af. Jeg besluttede derfor I samraad med mine Forældre at sætte mig ind I Smedlære og havde saaledes allerede hyret mig til Smed paa Landet hvor jeg skulde udføre tildels Gaardsarbeide og tillige faa lære Smedarbeide. Dette raadete andre af mine venner mig bestemt ifra, da jeg var saa liden og

spinkel av vext at jeg ikke havde nok Kræfter dertil. Tidligere var det Sted jeg Havde hyret mig som Smedgut Ord for at der var raa og ugudelige Folk. De troede at jeg burde blive Skolelærer, jeg havde som før omtalt vikarieret for min ven og Kammerat Erik Gilje som var Ældre ens jeg, og allerede da var ansat som Omgangskolelærer, og havde herved udvist at jeg efter deres Mening var særdeles vel skikket til dette Hverv, derfor var der ikke Tvivl om mente de, at jeg burde vælge dette. Jeg havde paa en Maade ikke lyst hertil, fordi jeg følte et

(Side 8)

Jeg skulde lære og undervise, de voxne skulde lade ganske være og anvendte Ordsproget "Skomager bliv ved din Læst".

Heller ikke sagde han, burde jeg bestandig vise meg saa alvorlig men heller samtale med dem allehaande verdslige Ting og vise mig munter og let, saa fik jeg Venner, men nu stødte jeg dem fra mig. Tillige advarde han mig for at jeg heller ikke burde tage det saa strengt og bogstaveligt naar jeg underviste de Smaa, især var den dobbelte Forklaring af Pontoppidan som da brugtes i Skolen, altfor streng og vidløftig, jeg skulde heller bruge Bibelhistorien for de Smaa, den var meget lettere og forstaaeligere for Dem. Han roste mig I høi Grad for min Flid og Iver, blot jeg forstod at tage det paa den rette Maade. Jeg indvendte derimod at det falt mig lettere og sikrere at følge Børnelærdommen baade Katechismen og Forklaringen. Her fandt jeg Hovedindholdet af hele Bibelen i disse 5 Parter som Katechismen inneholdt samt forklaringen derover ligesom denne der var indrettet i Spørgesmaal og Svar var bekvemmere at katechisere over.

Herimod indvendte han at jeg skulde gaa frem i min Kateksative og Undervisning saaledes som jeg havde set og hørt paa den faste skole i Strand. Hvertil jeg svarede at jeg ikke kunde, da hans Undervisningsmaade ikke falt sammen med Forklaringen som var indrettet til Bønnebog for Skolen og som de var paalagt at lære udenad, derfor mente jeg at det var min Pligt at faa den godt inprentet baade I Børnenes Hukommelse og tillige gjøre al min Flid til at de kunde forstaa den og tilegne sig dens Indhold til Efterlevelse. Det var ogsaa denne Presten selv bragte til indøvelse til Børnenes Konfirmation. Jeg lagde tillige til at jeg ikke fik Lov til at fortsætte paa samme Maade som jeg havde begynt, vilde jeg strax slutte Skolen, da jeg ikke kunde annerledes. Hermed gav han sig tilfreds for den Gang og sendte mig tilbage til Skolen.

Saa fortsatte jeg I omtrent 3 Aar paa samme Sted under megen Kamp og Strid med mig selv og min egen aandelige Tilstand, da jeg længe betragtede den forfærdelige Stilling at jeg skulde være Lærer og ikke selv var klar over min egen tilstand om jeg var et Guds barn eller ei. Endelig opklarede Herren sit Evangelium for mig saa at jeg fik Naade til at tilegne mig den sandhed at Jesus Kristus er kommet til verden for at gjøre Syndere salige og netop en saadan Synder var helt fortabt der hverken kunde angre ret Synden eller faa magt over den men maatte helt og fuldt faa alt af ham, og at det virkelig var hans Villie at jeg skulde tro Syndernes Forladelse fuldt ud, da først fik jeg Fred I min Samviddighed og fik takke Gud af Hjertet og glede mig I hans frie og uforskyldte Naade. O hvilken Forskjel hele Bibelen blev ligesom ny for mig. Nu blev ogsaa Undervisningen lettere og lysere og alt var Glæde og tilfredshed. Lønnen som da var Skolen var 2 kr. Ugen paa den tid foruden frit Ophold. Denne Løn anvendte jeg til at hjælpe mine forældre, ligesom jeg I Ferien hjalp dem med arbeide. Desuden tjente jeg I ferien saameget Arbeide at jeg fik noget til Klæder. Fra den Tid kunde Forældrene taaligt klare sig igjennem uden at de maatte ty til Andre om Hjelp.

Da jeg saaledes havde været paa dette Sted i det før nevnte Tidsrum indsaa mange af Forældrene at deres Børn havde gjort godt Fremskridt i sin Børnelærdom og at jeg tillige havde indført en meget bedre Orden I Skolen opmuntrede mange mig til at fortsætte og forblive der.

Men jeg følte Skolen trykkende for min Helbred, da vi ofte maatte være indskrenket i meget trange Rum. Almindeligt i den Tid I den samme Værelse som man opholdt sig med andet Arbeide, og gjerne være samlet optil 30 Børn, derfor havde jeg Lyst at slutte Skolen. Jeg maa dog tilstaa at jeg i mange Henseende havde erfaret at Skolen for min aandelige Væxt havde været mig til megen Velsignelse, dog da præsten atter foreholdt mig at dersom jeg tænkte at fortsætte maatte jeg i et og alt rette mig etter hans Opfatning med Hensyn til Undervisningen, hvortil jeg svarede at jeg for min Samviddigheds Skyld ikke kunde gjøre nogen Forandring, hvorfor han da udtalte at saa fik jeg slutte, og saaledes bestemte jeg mig til at levere Skolen fra mig.

Jeg tog da ved Nyttaarstid Afskjed. Prersten takkede mig for min virksomhed og ærklærede at det overallt viste sig at jeg havde virket med Flid og Iver og beklagede at jeg sluttede, han mente at mit Syn paa Undervisningsmaaden var altfor indskrænkende omendskjønt han fuldt indrømmede at jeg mente det vel. Det vagte ogsaa megen Misnøie blandt Forældrene at jeg sluttede Skolen og Præsten fik høre mange drøie Bebrejdelser for at han gav slip paa eller afskedige en Lærer som alle nu var enige om havde virkelig virket til Skolens Gavn, og omendskjønt at jeg I Begyndelsen især var noget stræng havde de dog indsæt at det virkede godt. Børnene havde lært meget og gjort stor fremgang I den Tid jeg havde virket her. Nu var jeg atter ledig, og tog fat paa andet Arbeide. Jeg lærte nu Skomagerarbeide, og drev ikke saa lidet paa hermed idet jeg gik omkring I husene som paa Landet I den tid var almindeligt. Jeg begyndede at faa fult op af Arbeide. Imellem maatte jeg være hjemme og hjælpe Forældrene. Skomagerarbeidet ligte jeg noksaa godt om Vinteren naar det var kaldt og rusket ude, om Sommeren ligte jeg det mindre.

Men saa følte jeg at dette Arbeidet heller ikke var godt for min Helbred. At bestandig være I siddende stilling og næsten altid kold paa fødderne virkede ikke godt. Jeg fik megen Hoste og Slim I Brystet, Saa begyndte jeg Tømmermandsarbeide og drev ogsaa paa hermed især udover Vaaren og Forsommeren som var almindeligt paa Landet med saadant Arbeide. Saaledes vexlede jeg dels med Skomagerarbeide snart med Tømmermandsarbeide og dels intet Arbeide. Imidlertid blev folkene rundt omkring misfornøiede med Skolen saaledes som den holdtes af de forskjellige Præsten tilsendte Lærere. Der indløb til mig forskjellige Anmodninger om at lade mig leie som Privatlærer. Man slog sig sammen I forskjellige Kredse til at faa en Særskole til sine Børn og tilbød mig flrdobbel Løn. Saaledes maatte jeg begynde Skolen igjen.

Denne Skole var mig til megen Velsignelse og fremgang, og var særdeles behagelig. Den omfattedes med Glæde og Hygge baade af Forældre og Børn saa at den gjorde forholds store Fremskridt. Saaledes forløb Tiden til jeg blev 27 Aar gammel. Da var vi 6 Sødskende omtrent voxne og var udkomne I Tjeneste, og mine Foreldre komne saavidt at de var selvhjulpne. Da havde jeg Skrabet sammen saameget at jeg havde tilgode hos dem for udlagde kontante Penge 120 Spd. Da var ogsaa deres Huse ikke saalidet forbedrede. De havde ogsaa tillagt 3 Kør, 20 Smaler og Gjedder saa at nu syntes De at have overvundet.

Jeg forslog derfor for min yngste Bror (den anden var allerede gift) at han skulde paatage sig at være hjemme delvis for at hjælpe Forældrene, saa vilde jeg have Frihed til at være ude. Han var villig hertil paa den Betingelse at han skulde faa Husene, kreaturene og Stykket og saaledes forsørge Dem, og svare mig tilbage de Penge jeg havde udlagt for Dem med 10 Spd. Aarlige afdrag.

Disse 4 aar fra jeg var 27 til jeg blev 31 Aar, var jeg bestandig ude og arbeidede, dels holdt jeg Skole, dels Skomagerarbeide dels Tømmermandsarbeide, dels paa Vaarsildfiske en Tur og om Sommeren en tur I Heien alt eftersom jeg fandt at jeg tjente mest. Et Aar vikarierede jeg for klokkeren I Fossand som Kirkesanger og Skolelærer. Et halvt Aar for en anden Lærer.

Imidlertid var jeg nu blevet forlovet og giftede mig I 1864 I Juni Maaned. Her havde været en meget lang Historie at fortelle om min Forlovelse, og mine mange og lange Kampe hermed før jeg kom til Vished, men dette vil jeg forbigaa, da jeg troer de ikke er tjenlige for Øiemedet. Jeg for takke Gud at han ogsaa hjalp mig herigjennem, mig til Gavn, hans Navn til Ære og Pris.

Jeg var nu blevet gift Mand og havde faaet Kone at forsørge, maatte saaledes tænke paa at sætte Fod under eget Bord og faa en Bopæl. Tankerne fløi frem og tilbage hvad jeg nu skulde foretage mig. Stundom tænkte jeg paa at flydte til byen og forsøge at faa en Slags Stilling der, stundom tænkte jeg paa at købe en Gaard og blive Gaardbruger. Min Svoger paa Gilje havde tilbudt mig en Del af sin Gaard til en tilsyneladende nok saa rimelig pris, og jeg tænkte en Stund paa at slaa mig ned der paa min Fødegaard.

Jeg eiede ca 300 Spd. Kontant. Det jeg havde tilgode hos min Bror havde jeg allerede Afstaaet Krav paa. Jeg bad til Gud om at han vilde styre min Tanke til det rette og det som var hans Villie ogsaa I denne Henseende. Imidlertid overveiede jeg, at ved at bosætte mig paa en saa liden Jordlap som den før omtalte og tillige komme I ikke saa ubetydelig Gjeld naar jeg skulde bygge Huse, faa mig kreature og Bohave, saa vilde det blive et baade slæbsomt og kummerligt Liv og liden udsigt til at komme ud af Gjelden, jeg kunde ikke gjøre Regning paa mer en høist 4 Kjør og noget Smaafe ingen Hest taalte en saa liten Gaard. Endatil maatte der samles og skabes fra Udslaatter paa Fjeld og I Lier. Derfor vendte jeg Tankerne til Bykanten, hvor en Del af mine Kjendinger fra Høgsfjord var didflyttet. Men saa gruede jeg mig for de store Summer med Penge der maatte til. Jeg havde ingen Slægtninge paa nogen Side at støtte mig til saa det saa ikke saa

lyst ud. Der tilbød sig en Leilighed som gav mig Andledning til Overveielse. 3 Brødre fra Høgsfjord havde kjøbt en stor Gaard nær Byen, som jeg og en anden Kamerat af mig ved en given Leilighed besaa. Vi blev meget venlig modtaget og vist omkring paa Gaarden som vi syntes godt om, og ved Afskeden fra dem yttrede jeg Ønske om at ogsaa jeg havde eiet et Stykke af denne Vakre Gaard, men da jeg havde saa lidet at betale med maatte det helst være af det udyrkede jeg maatte faa.

De svarede at de ikke vilde sælge af den udyrkede Mark, men det var mulig at de kom til at sælge 3de parten da den ene Broder havde faaet Betænkelighed og helst ønskede at skille sig af med sin Del, og dersom jeg ønskede at købe hans Del, og dersom jeg ønskede at købe hans Del, skulde jeg blive den første de ønskede at have med paa Gaarden og ingen anden sælge til.

Dette satte dybe Tanker I mig, men Kapitalen var for stor hele 3000n Spd. Havde han givet for sin Del. Min Kammerat havde ogsaa Lyst til å kjøbe sig en Jordvei, og saa besluttede vi for Tilfælde at slaa isammen. Men saa kom Pængespørgsmaalet. Jeg henvendte mig da til Dem jeg tænkte kunde støtte mig for Tilfælde, og fik ogsaa Løfte om Støtte. Min Kammerat havde bedre Slægtninge som han kunde faa Støtte af. Da broderen som eiede Gaarden, ble bekjendt med at vi tænkte paa at købe hans Del, erklærede han bestemt at han vilde sælge sin del for samme Sum han selv havde givet, han vilde allene være skadesløs.

Konditionerne var nok saa strænge, størsteparten af Kjøbesummen maatte udredes kontant. Dette fordrede de garanti for førend de vilde indlade sig paa Salg. Det blev fastsat Tid for den endelige Afgjørelse naar Handelen skulde komme istand. Jeg henvendte mig atter til Dem som havde lovet mig Støtte med Penge, men da gik de tilbage og turde ikke love under Paaskud af forskjellige Aarsager.

Nu stod jeg der. Jeg maatte altsaa nu allene indfinde mig ved Afgjørelsen og erklærede at jeg ingen Sikker Garanti kunde skaffe og saaledes Handelen ikke komme I stand. Jeg følte mig meget ubehagelig berørt ved denne Vending I Sagen, men jeg trøstede mig med at det var saa Guds Villie. Saa mødte jeg til den fastsatte tid og aldeles mod min forventning var de blevene saa medgjørliche at de ikke krævede nogen Garanti, og da jeg oplyste at de som havde lovet mig Støtte svigtede, vilde de alligevel overlade Gaarden til mig uden Garanti paa samme vilkaar som Broderen.

Imidlertid kom ogsaa min Kamerat tilstæde. Han havde Garanti for sin Del dog vilde de nødig have ham med. Tilslut gav de efter paa den Betingelse at Gaarden skulde styres I Fællesskap I minst 3 Aar, og vi skulde yde lige meget Arbeide paa den 3die part som de paa 2/3 Parte. Saaledes kjøbte jeg min første Gaard.

Samarbeidet varede dog ikke længer end det første Aar. Brødrene blev strax uenige og allerede I Slutningen av det 1ste Aar blev Gaarden delt først I 3 lige Dele siden den 3die Del imellem os to. Men under Udskiftingen af Gaarden blev det noksaa vanskeligt at komme til Enighed. Der var et stort kostbart Vaaningshus med stor Have beplantet med alle slags store Trær. Der var først tale om at dele haven og faa et Stykke hver og tillige Huset. Men herved vilde dens Værdi betydelig forminskes. Atter et forslag om at udlægge Huset og Haven til en af Partene for en meget lav Sum. Jeg foreslog at Huset og Haven burde sælges for felles Regning, hvorpaa vi havde bud paa 1800 Spd. Dette Forslag blev tilslut antaget og handelen kom istand.

Atter en ny Ulempe. Ingen syntes om den Part som faldt rundt denne Eiendom. Parten skulde tilfalde Enhver efter Lodtrækning. Atter Forslag om hvor stor Erstatning den skulde faa af de Andre som fik denne Eiendom. Dette blev man ikke enige om. Saa fremkom Forslag fra den ældste Bror om at hvis han fik vælge den Part han syntes bedst om, vilde han give 50 Spd. Den 2de Bror vilde ligesaa give 50 Spd. for den anden Del. Saa blev jeg og min Kamerat enige om at beholde denne Del med forannævnte Erstatning. Udhusene deltes I 3. Tjenerhuset som stod paa vor Eiendom løste vi for 100Spd. som udgjorde den Erstatning. Saa delte vi Tjenerhuset imellom os, og ved nogen Reperasjon og Paakostning fik vi hver nok saa bra Beboelseshus.

Saa begynte vi hver paa sin Part at gjødsle og dyrke, flytte Gjerder, faa istand nye gjerder, faa os brugelige Udhuse, dyrke paa Udmarken efterhvert, saa at jeg paa min 6te Part kunde føde 8 Kjør og Hest efter 10 Aars Forløb. Først begyndte jeg med 5 Kjør og Hest. De Andre forholdsvis ligeledes. Nu var vi vel fornøiede, var glade og takkede Gud at vi var bleven Eiere af en saapas stor Gaard med ikke større Gjeld I det 10.de Aar end 400 Spd. og endnu var der meget at dyrke og forbedre. Vi havde allerede 6 Børn, hvoraf 2 døde ganske smaa og 2 var Tvillinger. Vor Nabo som eiede Huset og Haven og var en rig Mand, havde Lyst til at have en større Gaard og tænkte lenge at købe af os. Jeg var ikke meget villig til at sælge Gaarden. Tilslut fremkom han med Spørgsmaal

til mig om jeg vilde sælge Gaarden. Jeg afslod med den Indvending at vi nu var kommet saa langt at jeg kunde soutenere og at vi ligte Naboskabet og vidste ikke at faa nogen bedre Væreplads. Han mente han nok skulde skaffe os en ligesaa bra Gard igjen, og havde netop nu Lyst til at kjøbe og opfordret mig til at sige den Sum jeg vilde afstaa den for. Min Kammerat og Nabo havde nævnt en Sum som han vilde forlange eller havde forlangt som jeg ansaa altfor høi, men sagde saa at dersom han kunde give et Bud som det der var forlangt saa tænkte jeg solgte alligevel. Strax greb han min Haand og slog til, og Handelen var afgjort. Jeg blev baade forbauset og overasket, og gjorde Indvendinger om at jeg først maatte samraade mig med min Hustru, men nei han holdt fast.

Da jeg kom ind og fortalte min Hustru hvad der var passeret at jeg nu havde solgt Gaarden, begynte hun at græde og vilde ikke samtykke I Salget. Jeg forsøgte at faa det til at gaa op igjen, da jeg var overrasket, men han var urokkelig og saaledes maatte det staa. Det var ogsaa saa heldigt at vi var Eiere af 4200 Spd. foruden Indbo og Løsøre som vi havde tillagt os. En vakker Avanse paa 10 Aar.

Saa kjøbte jeg igjen Gaard tæt ved Bygrensden dobbel saa stor for 6500 Spd. med besætning 13 Kjør og 2 Heste. Dette var Gaarden Vaaland efter hvem jeg tog Efternavnet Vaaland. Jeg skrev før Gilje eller Mariero som den 1ste Gaarden hedte.

Efter 4 Aars Forløb solgte jeg igjen Gaarden Vaaland til min Svoger noget over 3die parten, da jeg syntes den var for stor og tungvindt at drive, herfor fik jeg 3000 Spd. Paa Vaaland boede jeg 8te Aar. De 3 sidste var jeg ansat som Fattigforstander for Hetland. 14 Aar var jeg medlem af Hetlands Kommunestyrelse.

1881 blev bestyrerposten for Stavanger Meieri ledig. Mange Interressente oppfordrede mig til at søge denne Post. Jeg vovede neppe derpaa, da jeg frygtede at det oversteg mine Evner at bestyre dette store Meieri. Og da ogsaa baade Regnskabsførsel og Kasseforvaltningen, da paalaa Bestyreren, var jeg endnu mere bange for ikke at kunde klare det tilfredsstillende. Dessuden følte jeg mig forpliktet at vedblive som Fattigforstander, da jeg netop dette Aar uden Ansøging havde faaet Lønstillæg af 200 Kroner. Men da en overveiende Del bestemt vilde at jeg skulde foresøge paa Meieriet, gav jeg efter. Jeg følte at det tunge gaardsarbeide blev mig nok saa besværligt for min helbred og tænker at dette vilde blive mig en lettere Levevei. Jeg søgte Posten og fik den næsten enstemmig.

Paa Meieriet blev det ogsaa lettere hvad Arbeide angaar, men istedet fik jeg saa meget større Aandsarbeid og Bekymringer for at faa Forretningen til at gaa, saa at det følte Undertiden saa trykkende. Dog havde jeg den Tilfredsstillelse at man var tilfreds med min Gjerning saa at Generalforsamlingen uagtet at jeg søgte, gav mig 200 kroners Tillegg til min løn efter 2 Aars forløb. I 11 Aar fungerede jeg som Bestyrer af Stavanger Meieri. Arbeidet varede uafsluttelig. Jeg var mange Gange træt og forsøgte paa at frasige mig Posten, men min Kone opmuntrede mig til at forblive, Interessenterne ogsaa, saa tog jeg fat igjen, og det gik nok saa heldigt, men saa kom der en ny Bestyrelse som var mere kritisk, saa jeg tilsidst for Alvor besluttede mig til at frasige mig Posten.

Nu havde vi 8 Børn som levede og 3 døde. Min Kone havde ikke Lyst til at flytte tilbage til Gaarden paa Vaaland, som vi endnu havde og som bestyredes med Forpagter. Hun var svag af helbred og følte at den stærke og kolde Luft som der er paa et saa høit sted virket daarligt paa hende, da hun lider af Brystsygdom og har flere gange haft stærk Lungebetændelse, hvorfor hun frygtede at naar hun kom tilbake vilde hun strax blive syg. Især var det frygtelig koldt om Vinteren og Vaaren. Vi blev da enige om at sælge denne og kjøbe os en Anden, paa et mere lunt Sted. Min Kone sværmede længe for at vi skulde kjøbe Storhaug, da den var tilsalgs 1ste gang af S.Berner. Siden da den atter var tilsalgs af Th. Scavland for samme Sum som han havde kjøbt den for, var hun endnu mere lysten derpaa, og blev ikke lidet lei over at jeg ikke vilde samtykke. Men jeg kunde aldrig faa riktig Lyst til Storhaug. Ikke fordi jeg ikke ligte Gaarden, og Prisen fandt jeg heller ikke forholdsvis saa urimelig, men mine Grunde var at jeg endnu ikke var fuldt bestemt paa at forlade Meieriet, og naar vi skulde kjøbe Gaarden og faa den bestyret af Fremmede eller bortforpagte den saaledes som vi gjorde med Vaaland vilde det blive et temmelig stort Aarlig Tab, foruden den Møie og Besvær, som dette vilde paaføre os, da jeg syntes jeg havde saa fuldt op at gjøre med at bestyre Meieriet tilfredsstillende. Storhaug blev solgt, og saaledes blev der ikke mere Tanke om den.

Saa vendte vi tankerne hen paa Gaarden Bækkelund paa Egenæs. Der er en Præktig Hage, noksaa passelige Huse, helst for store, og Stedet er lunt. Eierne Johan Pedersen var meget ivrig med at

udmele alle Gaardens Herligheder og store Fortrinlighed, saa han næsten ikke kunde vide naar den blev betalt høit nok, og aldrig nogen Gang vovede han at nævne nogen bestemt Kjøbesum. Han opfordrede mig blot til at gjøre Bud, og da altid under forbehold af Betænkningstid. Jeg passede mig ogsaa vel for at give ham noget Bud paa Gaarden. Da han saa endelig gav et antydningssvis Forlangende, var dette saa urimeligt at al Tanke maatte bortfalde paa at kjøbe denne Gaard.

Imidlertid havde jeg henvendt mig til en af Mæglerne om at dersom han fik nogen Gaard tilsalgs I Byens Nærhed, maatte han mælde mig da jeg maaske var Liebhaber. Mægleren mældte mig da at Karl Nymans Gaard var tilsalgs for en Kjøbesum af 60.000 kr. Jeg svarede at til en saadan Pris kunde jeg ikke tænke paa den. Saa hengig der en Tid, saa kom han tilbage med den Besked at nu havde de prøvet paa forskjellige Maader at sælge Gaarden ved Udparsellering og tildels under et, men det havde ikke lykkedes at faa noget antageligt Bud. Han troede nu at de havde blevet saa medgjørliche at fik de et Bud af 40.000 kr og kanske mindre saa solgte De naar De fik en solid Kjøber. Han opmuntrede mig naturligvis det bedste han kunde at spekulere paa Gaarden. Jeg samraadede mig med min Hustru herom. Hun var ikke villig, men mente den blev endnu for dyr da de allerede havde afsolgt saa meget til Byggetomter at der var ikke saa meget igjen. Tilslut blev vi enige om at gaa hen og besee Gaarden og forsøge at høre Konditionerne. Da vi saa havde beseet den, fandt vi ud den endnu ikke var saa liden. Der var vakre Husbygninger, Gaarden bekvem og let at drive, lunt og godt var Stedet, og kanskje vi kunde faa sælge adskillige Byggetomter saa kunde det gaa an om Prisen syntes at være noget høi.

Jeg gik da til Sagfører Sømme som I Forening med M.G. Monsen var bemyndiget at sælge Gaarden. Han fremlagde Gaardens Documenter samt Betingelserne for Salget, og forlangte 40.000 saa skulde jeg faa alt der var tilbage af Gaarden med Husbygninger, Avling, Redskaber og Besætning som for Tiden blot bestod af 3 Kjør, og 1 Hest, gamle helt udslidte Gaardsredskaber og endel...., hvilket Løvsøre han løsligen kalkulerede til ca 1500 kr. Og opfordrede mig til at gjøre et Bud. Jeg bød 36.000 kr Han syntes det ikke var saa verst, men lagde til at jeg skulde gaa til 37.000 kr saa vilde han for sin Del anbefale at Budet skulde antages, og jeg forstod at de ikke havde faat et saapas Bud før. Før jeg gik fra ham, lagde jeg til 500 kr. Dermed vilde jeg sige stop. Og saa gik jeg.

En dag efter fik jeg Bud fra ham at der var kommet Overbud paa 100kr. Jeg havde da betænkt mig og sendte Bud tilbage at jeg skulde gaa til 37.000 Kr. Næste Dag fik jeg atter Bud om at der atter var Overbud paa 100 kr., og med den Besked at nu var det kommet til brændpunktet, og jeg forstod at der var noget I Gjære og fik vide at der var nogle som for Alvor spekulerede paa at gaa mig I veien. Da svarede jeg at det kunde ikke nytte naar der ideligt kom Overbud. Om en Stund faar jeg Bud ved Mægleren at hvis jeg vilde gaa til 38.000 kr saa vilde de aprobere. Jeg var nu blevet adskillig mere og mere lysten paa at have Gaarden, og efter Samraad med min Hustru akseperte jeg Tilbudet. Dagen efter fik jeg Bud om hvorledes det hang sammen. Nogen af Nymans Slægtinge havde spekuleret paa at kjøbe Gaarden, og var netop reist til Egersund for at formaa en Kjøbman der at gaa I Kompani med dem. Han var ogsaa en Slægting. De havde telegraferet fra Egersund til Sagføreren om, at han ikke maatte sælge førend de kom tilbage. Men nu var Gaarden solgt.

Da de saa om Morgen kom fra Egersund med Jernbanen, gik de lige til Sagføreren, og da han meddelte Dem at Gaarden var solgt, blev de rasende. De forsøgte paa alle mulige Maader At gjøre salget ugyldigt, og tilsidst truede de sagføreren med Proses, fordi han havde handlet ulovligt. Sagføreren kom til mig I største betuttelse og spurte om jeg var villig mod en godtgjørelse at lade Handelen gaa om igjen. Jeg sagde nei. Jeg havde kjøbt Gaarden for at jeg vilde beholde den og bo der. De vilde allene spekulere med den og tjene Penge ved at sælge Byggetomter, derfor fandt jeg mig ikke pligtig ei heller var det beføiet at jeg skulde afstaa den. Proces vovede De ikke anlægge, da Sælgeren fremlagde uindskrænket Fuldmagt for sig at sælge naar de fandt det beleilige Øieblik og dette mente han netop var kommet.

Jeg sendte Bud til Kjøberene med Tilbud om at vi maaske kunde dele, saa at De skulde faa den Del af Gaarden som var mest bekvem til Byggetomter, derimod vilde jeg beholde Husene og den øvrige Del af Gaarden til Gaardsbrug, saa indfant De sig. De begyndte først med en lang Klage over Sælgerne, hvortil jeg svarede at dette havde jeg ingen ting med, jeg vidste ikke engang hvem der var mine Konkurrenter. Dette indrømmede De fuldstændigt, saa var det først hvad jeg vilde have I Fortjæneste ved at overlade Gaarden til Dem. Hertil erklærede jeg mig uvillig. De tilbød mig 1000 kr. I fortjæneste, jeg vilde ikke. Jeg fremsatte mit Forslag om at afstaa den Del som var bekvem for Byggetomter, og forlangte en viss Sum for dette Areal. Dette fandt De uantageligt, da jeg vilde faa et for godt Kjøb paa den tilbageværende Del. Saa gav De et Bud som jeg fandt var uantageligt. Saa aaklites vi med den Trudsel fra Deres side at De vilde tage Gaarden tilbage efter Odelsret for

Nymans Arvinger. Saa fik jeg Bud fra en Sagfører om jeg var villig til at afstaa Gaarden efter Odelstaxt eller jeg vilde have Proces og faa Dom I Sagen. Jeg svarede at jeg foretrak det sidste, da jeg ikke troede der hvilede Odelsret paa denne Gaard. Siden hørte jeg ikke mere hverken om Proces eller Dom. De havde nok Betænkt sig. Da jeg den 1. ste Mai 1892 flyttede fra Meieriet ud paa Gaarden, havde jeg allerede solgt 5 smaa Byggetomter. Handelen af Gaarden foregik ved Juletiden foregaaende Aar. Gaarden Vaaland blev ogsaa solgt paa samme tid.

Jeg har betragtet det hele som en særdeles Guds Styrelse igjennem hele min Livs Historie og har af Hjertet takket Ham for hans mandige og gode Førelse, at han saa barmhjertigt og uforskyldt har velsignet mig igjennem hele mit Liv. Vi har haft et lykkeligt Ægteskab, haft 11 Børn alle velskabte og vel udrustede baade til Legem og Sjæl. 3 Børn ere døde ganske Smaa blot 3 Uger gamle, en uge efter at de varede indlemmede I den Kristne Kirke ved den Hellige Daab. Nu er de gjemte I Guds Haand til Opstandelsens Morgen. En Datter er død som voxen hustru, efterlader sig en smuk og livlig datter. Hun selv haaber jeg ogsaa fik vandre bort I Fred med Gud. 7 lever endnu igjen og alle er snart voxne og 2 gifte. Jeg har søgt under Bøn og Taarer efter den naade som er givet om end I Skibelighed at foreholde Dem det ene Fornødne og plante Guds Ords uforfalskede Sæd I deres Herter og at vande med Formaninger, men væxten maa og kan Herren allene give. Det ser ofte smaat ud med væxten.